Qiymətləndirmə fəaliyyətində süni intellektin tətbiqi qaydası və digər sənədləşmələr

Bu dəst Palatanın AQP QS 5-in 120.08-ci bəndinə uyğun dərc etməli olduğu dörd nümunəvi sənədi və 120.02(f) üçün insident jurnalını ehtiva edir. Daxili qaydanı mətninə dəyişiklik etmədən, yalnız mötərizədəki yerləri doldураraq qəbul edən təşkilat və fərdi qiymətləndirici 120.01 və 120.02-nin tələblərini yerinə yetirmiş sayılır (120.07).

Sənəd	Ödədiyi tələblər	Nə vaxt istifadə olunur
1. Daxili qayda	120.01, 120.02(a)–(f), 120.05, 120.06	Bir dəfə qəbul edilir, ildə bir dəfə nəzərdən keçirilir
2. Reyestr	110.02, 120.03, 120.04	Hər yeni sistem tətbiqə buraxılmazdan əvvəl və hər dəyişiklikdə
3. Müqavilə bəndi	80.02(a), 130.01–130.04	B, C və ya D sinfi tətbiq ediləcək hər sifarişdə
4. Peşəkar baxış forması	90.02–90.10, 100.05, 100.06, 140.02, 140.03	Süni intellekt tətbiq edilən hər işdə
5. İnsident jurnalı	80.08, 120.02(f)	Hər səhv və insident aşkarlandıqda

Doldurulma qaydası:

1. Mötərizədəki yerlər (.....) doldurulur, ☐ işarəli variantlardan biri seçilir.
2. Fərdi qiymətləndirici üçün məsul şəxs qiymətləndiricinin özüdür. Təsdiq blokunu o özü imzalayır, reyestri sadə siyahı şəklində aparır (120.06).
3. Nümunəvi mətnin digər hissələrini dəyişdirmək olar. Bu halda 120.07-nin güzəşti tətbiq olunmur və təşkilat qaydanın 120.02-yə uyğunluğunu özü təmin edir.
4. AQP QS 5 dəyişdikdə Palata bu sənədləri yeniləyir. Təşkilat yenilənmiş redaksiyanı 3 ay ərzində qəbul edir.

1. Süni intellektin tətbiqinə dair daxili qayda

(Təşkilatın adı)

Təsdiq edilmişdir: (rəhbərin vəzifəsi, adı, soyadı), (tarix), № (əmrin nömrəsi)

Qiymətləndirmə fəaliyyətində süni intellektin tətbiqinə dair daxili qayda

1. Ümumi müddəalar

1.1. Bu Qayda (təşkilatın adı) (bundan sonra "Təşkilat") tərəfindən qiymətləndirmə fəaliyyətində süni intellekt sistemlərinin tətbiqi qaydasını müəyyən edir. Qayda AQP QS 5 "Qiymətləndirmə fəaliyyətində süni intellektin tətbiqi" standartının 120-ci bölməsinə uyğun hazırlanıb.

1.2. Qayda Təşkilatın bütün qiymətləndiricilərinə, köməkçi qiymətləndiricilərinə və qiymətləndirmə işində iştirak edən digər işçilərinə şamil edilir. İşçi Qayda ilə imza qarşılığında tanış edilir.

1.3. Qaydada AQP QS 5-in 40-cı bölməsində müəyyən edilmiş anlayışlardan istifadə olunur: süni intellektin nəticəsi, əhəmiyyətli təsir, uydurma, qərəz, model riski, ilkin mənbə, müstəqil hesablama, peşəkar baxış, anonimləşdirmə, xarici süni intellekt xidməti.

1.4. Təşkilat aşağıdakı prinsiplərə əməl edir:

1. Süni intellekt qiymətləndiricinin alətidir. Hesabat üzrə məsuliyyət tam həcmdə onu imzalayan qiymətləndiricinin üzərində qalır (50.01, 50.03).
2. Peşəkar mülahizə tələb edən qərarlar süni intellektə həvalə edilmir: dəyər bazası, ən səmərəli istifadə, yanaşma və metod, analoqların seçilməsi, düzəlişlər, uzlaşdırma, yekun dəyər, fərziyyələr (50.10).
3. İlkin mənbədə təsdiqlənməyən məlumat istifadə edilmir. Başqa süni intellekt sistemi ilkin mənbə sayılmır (90.03, 90.04).
4. Sifarişçinin məlumatı bu Qaydanın 4-cü bölməsinə əməl edilmədən xarici xidmətə ötürülmür.

1.5. Təşkilatda aşağıdakılara yol verilmir (AQP QS 5, 60.07):

1. yekun dəyərin süni intellekt tərəfindən müəyyən edilməsi və müstəqil əsaslandırılmadan hesabata köçürülməsi;
2. süni intellektin yaratdığı mətnin açıqlama verilmədən qiymətləndiricinin öz təhlili kimi təqdim edilməsi;
3. ilkin mənbə ilə yoxlanmamış analoqun, qiymətin, normativ aktın və ya istinadın hesabata daxil edilməsi;
4. izah oluna bilməyən nəticənin dəyər nəticəsinin əsası kimi istifadə edilməsi;
5. məlumatın 4-cü bölməyə zidd olaraq xarici xidmətə ötürülməsi;
6. baxış aktının, fotofiksasiya materiallarının və ya hesablama nəticələrinin süni intellekt tərəfindən yaradılması və ya dəyişdirilməsi;
7. gözlənilən nəticəni almaq üçün sorğunun dəyişdirilməsi və ya təkrarlanması və yalnız uyğun gələn cavabın saxlanılması.

1.6. Qaydanın pozulması Təşkilatın daxili intizam qaydalarına uyğun qiymətləndirilir. Bu, AQP QS 5-in 70.06-cı bəndində nəzərdə tutulan peşə məsuliyyətini istisna etmir.

2. İcazə verilən sistemlər və tətbiq sinifləri

2.1. Təşkilatda əhəmiyyətli təsir göstərən məqsədlə yalnız Süni intellekt reyestrinə daxil edilmiş sistemlər tətbiq edilə bilər (2-ci sənəd, Reyestr). Reyestr bu Qaydanın ayrılmaz hissəsidir. Reyestrdə hər sistem üzrə icazə verilən tətbiq sahəsi və ən yüksək tətbiq sinfi göstərilir.

2.2. Sistem reyestrə məsul şəxsin təqdimatı ilə (rəhbərin vəzifəsi) qərarı əsasında daxil edilir. Təqdimata "Sistemin tətbiqə buraxılması forması" əlavə edilir. Bu formada təchizatçının qiymətləndirilməsi (110.02), tətbiq sahəsi, risklər, üstünlüklər və alternativ üsullar (120.04) göstərilir.

2.3. Süni intellektin tətbiqi dörd sinfə bölünür (AQP QS 5, 60-cı bölmə və A10):

Sinif	Nə daxildir	Yoxlama	Hesabatda açıqlama	İşin materiallarında
A, köməkçi	Qiymətləndiricinin özünün yazdığı mətnin redaktəsi, tərcüməsi, formatlaşdırılması	Mənanın dəyişmədiyi, yeni fakt əlavə edilmədiyi yoxlanılır	Tələb olunmur	Qısa qeyd
B, məlumat	Məlumatın axtarılması, sənədlərdən çıxarılması, xülasə, yeni mətn (obyektin təsviri, bazar icmalı)	Hər fakt və rəqəm ilkin mənbə ilə	Tələb olunur, sistemin adı göstərilmir	Peşəkar baxış forması
C, təhlil	Analoqların seçilməsi, düzəlişlər, statistik təhlil, fotolar üzrə vəziyyətin təsnifatı	Müstəqil hesablama, qərəz, model riski və sabitlik yoxlaması	Tələb olunur, sistemin adı və versiyası göstərilir	Peşəkar baxış forması
D, nəticəyə yaxın	Dəyər göstəricisinin və ya diapazonunun hesablanması	C sinfindəki kimi, əlavə olaraq öz yanaşma ilə alınan nəticə ilə tutuşdurma; yeganə əsas ola bilməz	Ətraflı verilir, sistemin adı və versiyası göstərilir	Peşəkar baxış forması

2.4. Sinif alətin növünə görə deyil, konkret işdə onun hansı məqsədlə istifadə edildiyinə görə müəyyən edilir. Şübhə olduqda yüksək sinif tətbiq edilir. Süni intellektin qiymətləndiricinin yazmadığı yeni mətn yaratması ən azı B sinfi sayılır.

2.5. Sistemi reyestrdə onun üçün göstərilmiş sinifdən yüksək sinifdə tətbiq etmək olmaz. Yüksək sinifdə tətbiq üçün reyestrdəki qeyd 2.2-yə uyğun yenilənir.

2.6. D sinfi aşağıdakı məqsədlərdə dəyər nəticəsinin əsası kimi istifadə edilmir: torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması, icra icraatı, məhkəmə ekspertizası və məhkəmə təyinatı, dəymiş zərər, mədəni irs obyektləri (60.08).

2.7. Yalnız A sinfi üzrə tətbiq üçün sistemin reyestrə daxil edilməsi tələb olunmur. Bu halda da 4-cü bölmənin məxfilik tələbləri tam həcmdə tətbiq olunur.

3. Peşəkar baxışın aparılması və sənədləşdirilməsi

3.1. B, C və D siniflərində süni intellektin hər nəticəsi istifadədən əvvəl peşəkar baxışdan keçirilir və Peşəkar baxışın sənədləşdirilməsi forması doldurulur (4-cü sənəd). A sinfində işin materiallarında qısa qeyd kifayətdir (140.03).

3.2. Peşəkar baxışı müvafiq istiqamət üzrə ixtisas şəhadətnaməsi olan qiymətləndirici aparır. Hesabatı imzalayan qiymətləndirici formanı imzalayır və nəticəyə görə məsuliyyət daşıyır.

3.3. Peşəkar baxış aşağıdakı ardıcıllıqla aparılır:

1. Tətbiqin sinfi və əhəmiyyətli təsir barədə qərar qeyd edilir.
2. Sistemin adı, versiyası, istifadə tarixi, verilən sorğu və alınan cavab saxlanılır. Sorğu təkrar verildikdə bütün cavablar saxlanılır.

3. Nəticədəki hər fakt, rəqəm, analoq, normativ akt və istinad ilkin mənbə ilə tutuşdurulur, mənbə formada göstərilir.
4. C və D siniflərində hesablamalar müstəqil təkrarlanır.
5. C və D siniflərində, həmçinin B sinfində analoq seçimi aparıldıqda qərəz yoxlanılır (90.08).
6. C və D siniflərində model riski və nəticənin sabitliyi yoxlanılır (100.05, 100.06).
7. Nəticə bazar məlumatı və qiymətləndiricinin öz təhlili ilə tutuşdurulur. Əhəmiyyətli fərq olduqda səbəbi araşdırılır, səbəb tapılmadıqda nəticə istifadə edilmir (90.09).
8. Qərar qeyd edilir: qəbul, qismən qəbul və ya rədd. Qismən qəbulda aşkar edilən uyğunsuzluğun digər hissələrə təsiri ayrıca yoxlanılır (90.06).

3.4. İlkin mənbəsi tapılmayan məlumat istifadə edilmir və formada uydurma əlaməti kimi qeyd olunur. Nəticənin başqa süni intellekt sistemi ilə təsdiqlənməsi və ya sadəcə oxunması peşəkar baxış sayılmır.

3.5. Peşəkar baxış forması, sorğular və cavablar işin elektron qovluğunda (qovluğun adı, məsələn "Sİ") alt qovluğunda saxlanılır. Saxlanma müddəti işin materialları üçün müəyyən edilmiş müddətdən az olmamalıdır: (müddət) il (80.07).

3.6. Hesabatı daxili yoxlamadan keçirən ikinci qiymətləndirici peşəkar baxış formasının doldurulub-doldurulmadığını yoxlayır. Süni intellektin apardığı yoxlama ikinci qiymətləndiricinin yoxlamasını əvəz etmir (A20.09).

3.7. Peşəkar baxış zamanı aşkarlanan uydurma, qərəz və ya sistemin təkrarlanan səhvi 6-cı bölməyə uyğun insident kimi qeydə alınır.

4. Məlumatın xarici xidmətə ötürülməsi

4.1. Məlumatın xarici süni intellekt xidmətinə ötürülməsi onun üçüncü şəxsə ötürülməsi sayılır (80.02). İşçi məlumatı ötürməzdən əvvəl aşağıdakı addımlarla qərar verir:

1. Məlumat dövlət sirridirmi və ya qanunla çıxışı məhdudlaşdırılmış məlumatdırmı? Bəli: məlumat heç bir formada ötürülmür (80.05). Xeyr: 2-ci addıma keçilir.
2. Məlumat sifarişçini, obyektin sahibini, digər fiziki şəxsi və ya obyektin özünü eyniləşdirməyə imkan verirmi? Xeyr: 5-ci addıma keçilir. Bəli: 3-cü addıma keçilir.
3. Bu dörd şərtin hamısı təmin edilibmi? (a) sifarişçinin yazılı razılığı müqavilədə var (3-cü sənəd, Variant 3); (b) xidmətin məlumatı öyrətmə üçün istifadə etməməsi yazılı şərtlərlə təsdiqlənib və reyestrdə qeyd olunub; (c) məlumatın saxlanıldığı yer, saxlanma müddəti və silinmə qaydası məlumdur; (d) ötürmə "Fərdi məlumatlar haqqında" Qanuna uyğundur. Bəli: 5-ci addıma keçilir. Xeyr: 4-cü addıma keçilir.
4. Məlumat anonimləşdirilir (4.2). Obyekt unikaldırsa və onun təsviri, fotosu və ya xüsusiyyətləri onu tanımaq imkanı verirsə, məlumat anonimləşdirilmiş sayılmır və ötürülmür (80.04). Qalan hallarda 5-ci addıma keçilir.
5. Sistem reyestrdə bu tətbiq sahəsi və sinif üçün icazəlidirmi? Bəli: məlumat ötürülür və bu barədə peşəkar baxış formasında qeyd edilir. Xeyr: məlumat ötürülmür. Yalnız A sinfi üzrə tətbiqdə bu addım tələb olunmur (2.7).

4.2. Anonimləşdirmə zamanı aşağıdakılar çıxarılır və ya örtülür:

- fərdi şəxsin adı, soyadı, hüquqi şəxsin adı və VÖEN;
- dəqiq ünvan, kadastr və reyestr nömrəsi;
- müqavilə rekvizitləri, şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin məlumatları, bank rekvizitləri, telefon və elektron poçt;
- skan edilmiş sənədlərdə imza və möhür;
- fotoşəkillərdə şəxslərin üzü, avtomobil nömrələri, ünvan lövhələri və faylın metaməlumatları (GPS koordinatları).

Ünvanın əvəzinə qiymətləndirmə üçün zəruri olan yerləşmə göstəricisi (rayon, qəsəbə, məhəllə) saxlanıla bilər. Anonimləşdirilmiş məlumatın ötürülməsi üçün sifarişçinin razılığı tələb olunmur (80.04).

4.3. İşçilər xarici xidmətlərdən yalnız Təşkilatın adından qeydiyyatdan keçmiş hesablarla istifadə edir. Şəxsi hesablara sifarişçinin məlumatını daxil etmək qadağandır. Xidmətdə məlumatın öyrətmə üçün istifadəsini söndürmək imkanı varsa, bu parametr söndürülür.

4.4. Dövlət orqanlarının sifarişi ilə aparılan qiymətləndirmədə sifarişçinin informasiya təhlükəsizliyi tələbləri əlavə olaraq tətbiq olunur (80.06).

4.5. Məlumatın bu bölməyə zidd olaraq ötürüldüyü aşkarlandıqda işçi bu barədə məsul şəxsi dərhal məlumatlandırır. Məsul şəxs sifarişçini ən geci növbəti iş günü yazılı məlumatlandırır və hadisəni insident kimi qeydə alır (80.08).

5. Məsul şəxs

5.1. Təşkilatda süni intellektin tətbiqinə görə məsul şəxs: (vəzifəsi, adı, soyadı). O, (rəhbərin əmrinin tarixi və nömrəsi) ilə təyin edilir. Məsul şəxs olmadıqda onun vəzifələrini (vəzifəsi, adı, soyadı) yerinə yetirir.

5.2. Məsul şəxs Palatanın üzvü olan qiymətləndiricidir və davamlı peşəkar inkişaf çərçivəsində süni intellektin tətbiqi üzrə təlim keçir (70.04). Fərdi qiymətləndiricidə məsul şəxs qiymətləndiricinin özüdür.

5.3. Məsul şəxsin vəzifələri:

1. Süni intellekt reyestrini aparmaq, yeni sistemin tətbiqə buraxılması formasını hazırlamaq və qərar üçün təqdim etmək (2.2).
2. Təchizatçıların istifadə şərtlərindəki dəyişiklikləri izləmək: məlumatın saxlanılması, öyrətmə üçün istifadəsi, məlumatın emal edildiyi ölkə, versiya.
3. Sistemlərin dövri nəzərdən keçirilməsini təşkil etmək (7.1).
4. İnsident jurnalını aparmaq, hər insidenti təhlil etmək və tədbir təklif etmək (6-cı bölmə).
5. Yeni işçiləri Qayda ilə tanış etmək və ildə ən azı bir dəfə daxili təlim təşkil etmək.
6. Məlumatın qaydaya zidd ötürülməsi halında sifarişçinin məlumatlandırılmasını təmin etmək (4.5).
7. Palatanın nümunəvi sənədlərinin yenilənməsini izləmək və Qaydanın yenilənməsini təqdim etmək.

5.4. Məsul şəxs:

1. işin materiallarında süni intellektlə bağlı sənədləri yoxlaya bilər;
2. reyestrdən kənar sistemin və ya icazə veriləndən yüksək sinifdə tətbiqin dayandırılmasını tələb edə bilər;
3. ciddi insidentdən sonra sistemin tətbiqini müvəqqəti dayandıra bilər və bu barədə (rəhbərin vəzifəsi) dərhal məlumatlandırır.

5.5. Məsul şəxsin təyin edilməsi hesabatı imzalayan qiymətləndiricinin məsuliyyətini azaltmır (70.05).

6. Səhvlərin və insidentlərin qeydə alınması və təhlili

6.1. Bu Qaydanın məqsədləri üçün aşağıdakı hallar insident sayılır:

1. uydurmanın aşkarlanması: mövcud olmayan analoq, qiymət, normativ akt və ya istinad;
2. qərəz və ya sistemin təkrarlanan səhvi;
3. süni intellektin səhvinin təhvil verilmiş hesabata keçməsi;
4. məlumatın 4-cü bölməyə zidd olaraq ötürülməsi və ya məxfiliyin digər pozuntusu;
5. reyestrdən kənar sistemin və ya icazə veriləndən yüksək sinifdə tətbiq;
6. sistemin yenilənməsindən sonra nəticələrin kəskin dəyişməsi.

6.2. İnsidentlər üç dərəcəyə bölünür. Dərəcələr və reaksiya müddətləri İnsident jurnalında göstərilir (5-ci sənəd):

- I dərəcə, ciddi: məxfiliyin pozulması və ya səhvin təhvil verilmiş hesabata keçməsi;
- II dərəcə, əhəmiyyətli: peşəkar baxışda aşkarlanan uydurma və ya qərəz, Qaydanın pozulması;
- III dərəcə, texniki: A sinfində aşkarlanan səhv, sistemin işləməməsi.

6.3. İnsidenti aşkar edən işçi bu barədə məsul şəxsi məlumatlandırır. Məsul şəxs insidenti jurnala qeyd edir. III dərəcəli insidentlər ayın sonunda bir qeydlə ümumiləşdirilə bilər.

6.4. Səhv təhvil verilmiş hesabata keçdikdə hesabatı imzalayan qiymətləndirici sifarişçini məlumatlandırır və AQP QS 4-də nəzərdə tutulan düzəliş və geri götürmə qaydasına uyğun hərəkət edir.

6.5. Hər I və II dərəcəli insident təhlil edilir. Təhlildə səbəb (sistem, sorğu, peşəkar baxışın çatışmazlığı, Qaydanın pozulması), nəticə və görülən tədbir göstərilir. Tədbir sistemin sinfinin məhdudlaşdırılması, reyestrdən çıxarılması, təlim və ya Qaydanın dəyişdirilməsi ola bilər.

6.6. Eyni sistem üzrə 12 ay ərzində bir I dərəcəli və ya üç II dərəcəli insident qeydə alındıqda sistemin reyestrdəki statusu yenidən qiymətləndirilir.

6.7. İnsidentlərin illik icmalı 7.1-də nəzərdə tutulan nəzərdən keçirmənin tərkib hissəsidir. Təşkilat anonimləşdirilmiş icmalı könüllü olaraq Palata ilə paylaşa bilər.

7. Nəzərdən keçirmə, təlim, sifarişçi və yekun müddəalar

7.1. Sistemlər ildə bir dəfə (ay) ayında və hər əhəmiyyətli yenilənmədən sonra nəzərdən keçirilir (120.05). Nəzərdən keçirmədə aşağıdakılara baxılır:

1. hər sistem üzrə peşəkar baxışda rədd edilən və qismən qəbul edilən nəticələrin payı;
2. il ərzində qeydə alınan insidentlər və görülən tədbirlər;
3. təchizatçının istifadə şərtlərindəki dəyişikliklər;
4. sistemlər üçün müəyyən edilmiş siniflərin uyğunluğu;
5. Qaydanın AQP QS 5-in qüvvədə olan redaksiyasına uyğunluğu.

Nəticə protokolla rəsmiləşdirilir. Uyğun olmayan sistemin tətbiqi dayandırılır və reyestrdə qeyd edilir.

7.2. Yeni işçi qiymətləndirmə işində süni intellektdən istifadəyə başlamazdan əvvəl Qayda ilə tanış edilir. Daxili təlim ildə ən azı bir dəfə keçirilir. Qiymətləndiricilər Palatanın davamlı peşəkar inkişaf proqramındakı müvafiq modulu keçir.

7.3. Süni intellekt B, C və ya D sinfi üzrə tətbiq ediləcəksə, sifarişçi işə başlamazdan əvvəl yazılı məlumatlandırılır. Bunun üçün Palatanın nümunəvi müqavilə bəndindən istifadə edilir (3-cü sənəd). Sifarişçi etiraz etdikdə iş süni intellektsiz yerinə yetirilir və ya tətbiqin sərhədləri razılaşdırılır (130.03).

7.4. B, C və ya D sinfi üzrə tətbiqdə hesabatda 150.01-in elementləri açıqlanır və aşağıdakı bəyanat dəyişdirilmədən verilir (150.02). C və D siniflərində sistemin adı və versiyası da göstərilir (150.04).

> “Bu qiymətləndirmədə süni intellekt sistemləri qiymətləndiricinin peşəkar mülahizəsinin köməkçi aləti kimi tətbiq edilmişdir. Süni intellektin bütün əhəmiyyətli nəticələri ilkin mənbələr və müstəqil hesablama ilə yoxlanılmışdır. Qiymətləndirmə nəticəsi və onun əsaslandırılması qiymətləndiricinin peşəkar mülahizəsinin məhsuludur və onun üzrə məsuliyyət tam həcmdə hesabatı imzalayan qiymətləndiricinin üzərindədir.”

7.5. Qayda (tarix) tarixindən qüvvəyə minir. AQP QS 5 və ya Palatanın nümunəvi sənədləri dəyişdikdə Qayda 3 ay ərzində uyğunlaşdırılır. Qayda ilə AQP QS 5 arasında ziddiyyət olduqda AQP QS 5 tətbiq olunur.

Təsdiq edən: (vəzifəsi, adı, soyadı) İmza: …… Tarix: (gün, ay, il)

Qayda ilə tanış olan işçilər:

№	Adı, soyadı	Vəzifəsi	Tarix	İmza
1				
2				
3				

2. Süni intellekt reyestri və sistemin tətbiqə buraxılması

1-ci hissə. Süni intellekt reyestri

Reyestr AQP QS 5-in 120.03-cü bəndinə uyğun aparılır və daxili qaydanın ayrılmaz hissəsidir. Reyestrdə olmayan sistem əhəmiyyətli təsir göstərən məqsədlə tətbiq edilmir. Fərdi qiymətləndirici eyni sütunlarla sadə siyahı apara bilər (120.06).

Təşkilat: (adı) Məsul şəxs: (adı, soyadı) Son yenilənmə: (tarix)

№	Sistem, təchizatçı, versiya	Tətbiq sahəsi (20.03)	Ən yüksək sinif	Məlumat ötürülməsi	Risklər və idarəetmə tədbirləri	Məsul şəxs	Başlama tarixi / son nəzərdən keçirmə	Status
Nümunə	Ümumi təyinatlı generativ Sİ xidməti, korporativ abunə; (təchizatçı); (versiya)	(a) məlumat axtarışı, (b) xülasə, (g) mətn	B	Yalnız anonimləşdirilmiş; öyrətmədə istifadə yazılı şərtlə istisna edilib	Uydurma: hər fakt ilkin mənbə ilə yoxlanılır. Məxfilik: qaydanın 4-cü bölməsi	(adı, soyadı)	(tarix) / (tarix)	Tətbiqdə
1								
2								
3								

“Ən yüksək sinif” sütununda A, B, C və ya D yazılır. “Status” sütununda üç variantdan biri yazılır: tətbiqdə, məhdudlaşdırılıb, dayandırılıb.

“Məlumat ötürülməsi” sütununda üç variantdan biri yazılır: ötürülmür (sistem Təşkilatın daxilində işləyir); yalnız anonimləşdirilmiş məlumat; eyniləşdirən məlumat 80.02-nin dörd şərti ilə. Üçüncü variant yalnız tətbiqə buraxılma formasının B hissəsində (b) və (e) bəndləri müsbət cavablandırıldıqda seçilə bilər.

2-ci hissə. Sistemin tətbiqə buraxılması forması

Forma hər yeni sistem reyestrə daxil edilməzdən əvvəl, həmçinin sinif artırıldıqda və əhəmiyyətli yenilənmədən sonra doldurulur (110.02, 120.04, 120.05). Formu məsul şəxs doldurur, qərarı (rəhbərin vəzifəsi) qəbul edir.

A. Sistem haqqında

Göstərici	Məlumat
Sistemin adı və versiyası	
Təchizatçı	
Abunə və ya lisenziya növü	
Hesabın sahibi (Təşkilatın adından olmalıdır, 4.3)	
Sistem Təşkilatın daxilində işləyir, yoxsa xarici xidmətdir	

B. Təchizatçının qiymətləndirilməsi (110.02)

Sual	Cavab	Mənbə (təchizatçının sənədi, bəndi)
(a) Sistemin təyinatı nədir və nəzərdə tutulan qiymətləndirmə işinə uyğundurmu?		
(b) Ötürülən məlumat necə saxlanılır, nə qədər saxlanılır, necə silinir? Məlumat sistemin öyrədilməsi üçün istifadə edilirmi?		
(c) Versiya necə yenilənir? Yenilənmə barədə bildiriş verilirmi?		
(d) Təchizatçı hansı məhdudiyyətləri açıqlayır: uydurma, qərəz, məlumatların aktuallıq tarixi?		
(e) Məlumat hansı ölkədə emal edilir, hansı hüquq tətbiq olunur?		
(f) Qiymətləndirici sistemin işləmə prinsipini nəticəni qiymətləndirmək üçün kifayət qədər başa düşürmü (70.01, 70.02)?		

Təchizatçının nüfuzu, sistemin geniş yayılması və dəqiqliyə dair bəyanatları cavab sayılmır (110.04). Hər cavab üçün təchizatçının yazılı sənədi göstərilir.

C. İlkin qeyd (120.04)

Göstərici	Məlumat
Konkret tətbiq sahəsi (20.03-ün bəndləri)	
Təklif olunan ən yüksək sinif və əsaslandırması	
Mümkün risklər və onların idarə edilməsi	
Gözlənilən üstünlüklər	
Eyni tapşırığın alternativ yerinə yetirilmə üsulları	
Məlumat ötürülməsi rejimi (reyestrdəki üç variantdan biri)	

D. Sınaq (C və D sinifləri üçün məcburi, digərləri üçün tövsiyə)

Sistem ən azı üç tamamlanmış iş üzrə sınaqdan keçirilir. Sistemin nəticəsi həmin işlərin təsdiq edilmiş nəticəsi ilə tutuşdurulur və peşəkar baxış forması doldurulur.

İş	Nəticələrin fərqi	Aşkarlanan uydurma və ya qərəz	Qısa nəticə
1			
2			
3			

E. Qərar

☐ Reyestrə daxil edilsin, ən yüksək sinif: (A / B / C / D), məlumat ötürülməsi rejimi: ( )

☐ Rədd edilsin. Səbəb: ( )

Məsul şəxs: (adı, soyadı) İmza: ……

Qərarı qəbul edən: (vəzifəsi, adı, soyadı) İmza: …… Tarix: (gün, ay, il)

3. Sifarişçinin məlumatlandırılması və razılığı üçün müqavilə bəndi

Müqavilə bəndi

Bənd qiymətləndirmə müqaviləsinə və ya işin əhatə dairəsinə (AQP QS 2) daxil edilir və ayrıca sənəd tələb etmir (130.04). Süni intellekt B, C və ya D sinfi üzrə tətbiq ediləcəksə, bəndin daxil edilməsi məcburidir (130.01). Variant aşağıdakı qaydada seçilir:

Variant	Nə vaxt seçilir
1	Süni intellekt tətbiq edilmir və ya yalnız mətnin redaktəsi üçün tətbiq edilir (A sinfi). Sifarişçi etiraz etdikdə də bu variant seçilir.
2	Süni intellekt B, C və ya D sinfi üzrə tətbiq edilir, xarici xidmətə yalnız anonimləşdirilmiş məlumat ötürülür.
3	Süni intellekt B, C və ya D sinfi üzrə tətbiq edilir, xarici xidmətə eyniləşdirən məlumat 80.02-nin şərtləri ilə ötürülür.

Variant 1

(N). Süni intellektin tətbiqi

(N).1. Qiymətləndirici bu müqavilə üzrə qiymətləndirmədə:

☐ süni intellekt sistemlərini tətbiq etməyəcək;

☐ süni intellekt sistemlərini yalnız özünün yazdığı mətnin redaktəsi, tərcüməsi və formatlaşdırılması üçün tətbiq edəcək. Bu zaman sifarişçini eyniləşdirən məlumat xarici süni intellekt xidmətlərinə ötürülməyəcək.

Variant 2

(N). Süni intellektin tətbiqi

(N).1. Qiymətləndirici bu müqavilə üzrə qiymətləndirmədə süni intellekt sistemlərini AQP QS 5 "Qiymətləndirmə fəaliyyətində süni intellektin tətbiqi" standartına uyğun olaraq yalnız öz peşəkar mülahizəsinin köməkçi aləti kimi tətbiq edəcək.

(N).2. Süni intellekt qiymətləndirmənin aşağıdakı mərhələlərində tətbiq ediləcək:

☐ sənədlərin təhlili və məlumatın çıxarılması;

☐ bazar araşdırması və müqayisə obyektlərinin axtarılması;

☐ müqayisə obyektlərinin seçilməsi və düzəlişlərin hesablanması;

☐ dəyər göstəricisinin hesablanması, yalnız yardımçı əsas kimi;

☐ digər: ( ).

(N).3. Süni intellektin hər bir əhəmiyyətli nəticəsi qiymətləndirici tərəfindən ilkin mənbələr (dövlət reyestrləri, sənədlərin orijinalları, elanlar, normativ aktların rəsmi mətnləri) və müstəqil hesablama ilə yoxlanılacaq. Yekun dəyəri qiymətləndirici müəyyən edir və ona görə tam məsuliyyət daşıyır.

(N).4. Sifarişçini, obyektin sahibini və ya obyekti eyniləşdirməyə imkan verən məlumat xarici süni intellekt xidmətlərinə ötürülməyəcək. Belə xidmətlərə yalnız anonimləşdirilmiş məlumat ötürülə bilər.

(N).5. Sifarişçi süni intellektin tətbiqinə və ya onun ayrı-ayrı mərhələlərdə tətbiqinə etiraz edə bilər. Bu halda iş süni intellekt tətbiq edilmədən və ya razılaşdırılmış sərhədlərdə yerinə yetirilir. İşin əhatə dairəsi, müddəti və xidmət haqqı tərəflərin razılığı ilə dəyişdirilə bilər.

(N).6. Süni intellektin tətbiqi barədə məlumat hesabatda açıqlanacaq.

Variant 3

Variant 2-nin (N).1, (N).2, (N).3, (N).5 və (N).6 bəndləri saxlanılır, (N).4 bəndi aşağıdakı redaksiyada verilir:

(N).4. Sifarişçi razılıq verir ki, qiymətləndirmə üçün zəruri olan və sifarişçini, obyektin sahibini və ya obyekti eyniləşdirməyə imkan verən məlumat (xidmətin adı) xarici süni intellekt xidmətinə ötürülə bilər. Ötürmə aşağıdakı şərtlərlə həyata keçirilir:

a) xidmət ötürülən məlumatı öz sistemlərinin öyrədilməsi üçün istifadə etmir;

b) məlumat (ölkə və ya region) ərazisində saxlanılır və (müddət) ərzində silinir;

c) ötürmə "Fərdi məlumatlar haqqında" Qanunun tələblərinə uyğundur;

d) dövlət sirri və qanunla çıxışı məhdudlaşdırılmış məlumat ötürülmür.

Sifarişçi obyektin sahibi deyilsə, qanunla tələb olunan hallarda sahibin fərdi məlumatlarının ötürülməsi üçün razılığın alınmasını təmin edir. Sifarişçi bu razılığı istənilən vaxt yazılı geri götürə bilər. Bu halda məlumat yalnız anonimləşdirilmiş formada ötürülür.

Sifarişçi üçün qısa izah

Bu mətn müqaviləyə əlavə kimi verilir və ya sifarişçiyə ayrıca təqdim edilir.

Qiymətləndirici süni intellektdən necə istifadə edir?

1. Süni intellekt qiymətləndirici deyil. O, sənədlərin oxunmasını, elanların axtarılmasını və hesablamaları sürətləndirən alətdir. Yekun dəyəri qiymətləndirici müəyyən edir və hesabatı o imzalayır.
2. Məsuliyyət dəyişmir. Hesabatdakı hər rəqəmə və nəticəyə görə qiymətləndirici tam məsuliyyət daşıyır. "Sistem belə hesablayıb" əsaslandırma sayılmır.
3. Hər fakt yoxlanılır. Süni intellektin göstərdiyi elan, qiymət və ya qanun maddəsi dövlət reyestri, sənədin orijinalı və ya rəsmi mətnlə tutuşdurulur. Yoxlanmayan məlumat hesabata daxil edilmir.
4. Məlumatınız qorunur. Sizə, obyektə və sahibinə aid məlumat razılığınız olmadan xarici süni intellekt xidmətlərinə ötürülmür. Dövlət sirri heç bir halda ötürülmür.
5. Etiraz hüququnuz var. Süni intellektin tətbiqinə tam və ya qismən etiraz edə bilərsiniz. Bu halda iş onsuz yerinə yetirilir, müddət və haqq razılıqla dəyişdirilə bilər.
6. Hesabatda görəcəksiniz. Süni intellektin hansı mərhələdə və nə məqsədlə tətbiq edildiyi, nəticənin necə yoxlandığı hesabatda açıqlanır. Bu açıqlama hesabatın zəif olduğunu deyil, yoxlanıla bilən olduğunu göstərir.

Sualınız olarsa, qiymətləndiriciyə və ya Azərbaycan Qiymətləndiricilər Palatasına müraciət edə bilərsiniz.

4. Peşəkar baxışın sənədləşdirilməsi forması

Forma B, C və D siniflərində hər iş üzrə doldurulur və işin materiallarında saxlanılır (90.05, 140.02). Bir işdə bir neçə sistem və ya mərhələ varsa, hər biri üçün ayrıca forma doldurulur. A sinfi üçün qısa qeyd formun sonundadır. İşarələnməyən siniflərə aid hissələrdə "tətbiq edilmir" yazılır.

1-ci hissə. İş və tətbiq

Göstərici	Məlumat
Qiymətləndirmə işinin nömrəsi və tarixi	
Obyektin qısa təsviri	
Qiymətləndirmənin məqsədi. Məqsəd 60.08-də sadalananlardandırsa, D sinfi dəyərin əsası kimi istifadə edilmir	
Sistemin adı, versiyası, istifadə tarixi (140.02(a)) və reyestrdəki nömrəsi	
Tətbiqin mərhələsi (A20: sənədlərin təhlili, bazar araşdırması, hesablama, hesabat və s.)	
Tətbiqin sinfi: ☐ B ☐ C ☐ D. Şübhə olduqda yüksək sinif seçilir (60.06)	
Əhəmiyyətli təsir: ☐ var ☐ yoxdur. Qərarın əsası (20.02)	
Məlumat ötürülməsi: ☐ ötürülməyib ☐ anonimləşdirilmiş ☐ eyniləşdirən, müqavilənin (N).4 bəndi üzrə razılıqla	
Sorğu və cavabın saxlandığı fayl (140.02(b), (c))	
Eyni sorğu neçə dəfə verilib? Bir dəfədən çox verilibsə, bütün cavablar saxlanılıb və fərqlər 2.4-də təhlil edilib (60.07(g), 100.06)	

2-ci hissə. Yoxlama

2.1. Faktların ilkin mənbə ilə tutuşdurulması (90.02(a)), B, C və D sinifləri

№	Süni intellektin göstərdiyi fakt, rəqəm, analoq, normativ akt və ya istinad	İlkin mənbə (adı, nömrəsi, tarixi, keçid)	Nəticə: təsdiqləndi / fərqlidir / tapılmadı	Qeyd
1				
2				
3				
4				
5				

"Tapılmadı" nəticəli məlumat istifadə edilmir və uydurma əlaməti kimi qeyd olunur (90.04). Başqa süni intellekt sisteminin cavabı ilkin mənbə sayılmır (90.03).

2.2. Müstəqil hesablama (90.02(b)), C və D sinifləri

Göstərici	Süni intellektin nəticəsi	Müstəqil hesablama	Fərq, %	İzah

2.3. Qərəz yoxlaması (90.08), C və D sinifləri, həmçinin B sinfində analoq seçimi aparıldıqda

Yoxlama	Nəticə	Qeyd
(a) Seçilən və kənarlaşdırılan analoqlar yerləşmə, sahə, tikinti ili və qiymət səviyyəsi üzrə müqayisə edilib. Seçim bir seqmentə sistematik yönəlibmi?		
(b) Nəticələr bazar məlumatı ilə müqayisədə ardıcıl olaraq yuxarı və ya aşağı yayınırmı?		
(c) Giriş məlumatlarından biri dəyişdirildikdə nəticə necə dəyişir?		
(d) Sistemin məlumat mənbələri obyektin bazarını (region, seqment, dövr) təmsil edirmi?		

2.4. Model riski və sabitlik (100.05, 100.06), C və D sinifləri

Yoxlama	Nəticə	Qeyd
(a) Model bu obyekt növü və bazar seqmenti üçün nəzərdə tutulubmu?		
(b) Modelin öyrədildiyi məlumatın dövrü qiymətləndirmə tarixinə uyğundurmu?		
(c) Obyektin xüsusiyyətləri modelin məlumat diapazonundan kənara çıxırmı?		
(d) Modelin öyrədilməsindən sonra bazarda əhəmiyyətli dəyişiklik olubmu?		
(e) Təkrar sorğuda və alternativ məlumat, metod və ya model ilə nəticə sabitdirmi?		

2.5. Ağlabatanlıq, uyğunluq və izah oluna bilənlik (90.02(c), (e), 90.09, 100.03)

Yoxlama	Nəticə	Qeyd
Nəticə bazar məlumatı və qiymətləndiricinin öz təhlili ilə tutuşdurulub. Əhəmiyyətli fərq varsa, səbəbi müəyyən edilibmi?		
Nəticə qiymətləndirmə tapşırığına, dəyər bazasına və obyektə uyğundurmu?		
Nəticəyə təsir edən əsas girişlər və onların təsirinin istiqaməti müəyyən edilibmi? Nəticə hesabatın istifadəçisinə izah edilə bilərmi?		

Əhəmiyyətli fərqin səbəbi müəyyən edilmədikdə və ya nəticə izah edilə bilmədikdə süni intellektin nəticəsi dəyərin əsası kimi istifadə edilmir (90.09, 100.04).

3-cü hissə. Nəticə və imza

Qərar	Qeyd
☐ Qəbul edildi ☐ Qismən qəbul edildi ☐ Rədd edildi	Qismən qəbulda: hansı hissə rədd edildi və bunun digər hissələrə təsiri necə yoxlandı (90.06)
Hesabatda açıqlama: ☐ 150.01-in elementləri və 150.02-nin bəyanatı daxil edilib ☐ C və D siniflərində sistemin adı və versiyası göstərilib (150.04)	
Qərəzli və ya qeyri-təmsilçi məlumat aşkarlandı: ☐ xeyr ☐ bəli, hesabatda açıqlanıb (90.10)	
İnsident: ☐ yoxdur ☐ var, jurnaldakı nömrəsi: ( )	

Baxışı apardı: (adı, soyadı) İmza: …… Tarix: (gün, ay, il)

Hesabatı imzalayan qiymətləndirici: (adı, soyadı) İmza: ……

Daxili yoxlamada forma yoxlanıldı (qaydanın 3.6-cı bəndi): (adı, soyadı) İmza: ……

A sinfi üçün qısa qeyd (140.03)

A sinfində forma doldurulmur, işin materiallarına aşağıdakı qeyd daxil edilir:

> Bu işdə süni intellekt yalnız A sinfi üzrə tətbiq edilmişdir: (sistemin adı), (məqsəd: redaktə, tərcümə və ya formatlaşdırma). Mətni qiymətləndirici özü yazıb. Redaktədən sonra mətnin mənasının dəyişmədiyi və ona yeni fakt əlavə edilmədiyi yoxlanılıb. Sifarişçini eyniləşdirən məlumat xarici xidmətə ötürülməyib. (Adı, soyadı, tarix)

Süni intellekt yeni mətn yaradıbsa (obyektin təsviri, bazar icmalı, əsaslandırma), bu A sinfi deyil. Bu halda tam forma doldurulur (60.02).

5. Səhvlər və insidentlər jurnalı

Jurnalı məsul şəxs aparır (daxili qaydanın 6-cı bölməsi, AQP QS 5-in 80.08 və 120.02(f) bəndləri). Hər I və II dərəcəli insident ayrıca sətirlə qeyd edilir. III dərəcəli insidentlər ayın sonunda bir sətirlə ümumiləşdirilə bilər.

Dərəcələr və reaksiya müddətləri

Dərəcə	Nümunələr	Jurnala qeyd	Kim məlumatlandırılır	Təhlil müddəti
I, ciddi	Məxfiliyin pozulması; səhvin təhvil verilmiş hesabata keçməsi	Eyni gün	Məsul şəxs dərhal, rəhbər eyni gün, sifarişçi ən geci növbəti iş günü	5 iş günü
II, əhəmiyyətli	Peşəkar baxışda aşkarlanan uydurma və ya qərəz; reyestrdən kənar sistem; icazəsiz sinifdə tətbiq	3 iş günü ərzində	Məsul şəxs	10 iş günü
III, texniki	A sinfində aşkarlanan səhv; sistemin işləməməsi	Ayın sonunda	Məsul şəxs	İllik nəzərdən keçirmədə

Eyni sistem üzrə 12 ay ərzində bir I dərəcəli və ya üç II dərəcəli insident qeydə alındıqda sistemin reyestrdəki statusu yenidən qiymətləndirilir (qaydanın 6.6-cı bəndi).

Jurnal

Təşkilat: (adı) Məsul şəxs: (adı, soyadı) Dövr: (il)

№	Tarix	Dərəcə	Sistem (reyestr №) və iş	Nə baş verdi	Səbəb	Görülən tədbir	Sifarişçiyə məlumat	Status
Nümunə	(tarix)	II	Reyestr № 1, iş (nömrə)	Süni intellekt mövcud olmayan elanı analoq kimi göstərdi. Peşəkar baxışda elanın ilkin mənbəsi tapılmadı	Sorğuda elanın keçidi tələb edilməyib	Analoq istifadə edilmədi. Sorğu şablonuna keçid tələbi əlavə edildi, işçilər məlumatlandırıldı	Tələb olunmur	Bağlanıb
1								
2								
3								

“Səbəb” sütununda dörd variantdan biri göstərilir: sistemin özü, sorğunun quruluşu, peşəkar baxışın çatışmazlığı, qaydanın pozulması (qaydanın 6.5-ci bəndi). “Status” sütununda “açıq” və ya “bağlanıb” yazılır.